

Predsednica Republike Slovenije

NATAŠA PIRC MUSAR

Prehranska suverenost

PRESEDNIČIN FORUM

gp.uprs@predsednica-slo.si

[Spletna stran predsednice](#)

ZAKAJ?

V času velikih družbenih in okoljskih sprememb je vprašanje odpornosti gospodarstva in družbe kot celote neizbežno povezano s sposobnostjo učinkovitega prilagajanja in odzivanja na izzive. Prehranska suverenost je eden ključnih izzivov in stebrov ne le blagostanja, temveč preživetja na globalni in lokalni ravni. Obstoječi način kmetovanja v Sloveniji ni dovolj prilagojen kriznim razmeram, ki so postale del našega vsakdana.

Kaj priporočam?

Predsedničin forum se je z odgovornostjo do najširšega nabora zainteresiranih strani in z njihovo vključenostjo osredotočil na oris konkretnih pristopov in rešitev za ohranitev in krepitev prehranske suverenosti Slovenije, ob upoštevanju ekonomskega, okoljskega in družbenega vidika kot treh enakovrednih razsežnosti trajnostne preobrazbe. Povzetke razprave, ki je ob aktivni udeležbi predsednice republike in več kot 120 sodelujočih, potekala 10. novembra 2023 na Brdu pri Kranju, lahko strnemo v 5 ključnih sporočil:

- V Sloveniji je kolektivna vizija prehranskih sistemov pomanjkljiva, zato v odnosu do EU zaostajamo v konkurenčnosti in produktivnosti vseh členov agroživilskih verig, ne le kmetijstva.
- Sistemsko trajnostno preobrazbo bomo izpeljali ob učinkovitejši povezanosti vseh udeležencev, krepitvi znanja in prevetritvi izobraževalnega sistema, skladnosti javnih politik, zadostnih ter strateško investiranih virih financiranja in podatkovno podprtem merjenju rezultatov.

- Ekonomski cilji in vidik: trdne agroživilske verige, temelječe na močnih akterjih, ki vključujejo tudi manjše kmetije, zadruga in podjetja; močnejši poudarek na pridelavi rastlinske hrane ob pogumnejšem investiranju v namakalne sisteme in rastlinjake ob poenostavljenih postopkih, strateškem sodelovanju s trgovci ter poudarjenem trženju in promociji slovenske hrane.
- Okoljski cilji in vidik: okoljska trajnost kot varovalka in prednost ter ne kot ovira za kmetovanje; sprejemanje odločitev na podlagi znanstvenih dejstev o vplivih kmetijstva na različna področja podnebne in okoljske politike; ravnovesje med novimi tehnologijami in tradicionalnimi pristopi; ekološko kmetijstvo kot razvojni cilj Slovenije.
- Družbeni cilji in vidik: življenje na podeželju kot družbeno zaželeno in vključujoče za vse družbene skupine; poudarek na opolnomočenju mladih in enakopravnosti žensk; kakovost bivanja in možnost samouresničenja; povezovanje z vsemi udeleženci pri utemeljevanju kakovostne lokalne hrane kot vrednote ter kmetice in kmeta kot spoštovanja vrednega osrednjega člana nacionalne prehranske suverenosti in varnosti.

Cilji foruma

1. Zaradi posledic podnebnih sprememb, pandemije koronavirusa in vojnih žarišč je v ospredju pomen hrane kot strateške dobrine. Pridelava, predelava in oskrba s hrano je zato ključnega pomena tudi za Slovenijo. Prehranski sistem se sooča s številnimi izzivi, med katerimi so najbolj izrazite podnebne spremembe, zaostrene ekonomske silnice, zahteve tehnološkega razvoja, skrb za varstvo narave in zdravje ljudi. Vsi ti in drugi izzivi posledično vplivajo na prehransko suverenost in ekonomski položaj agroživilske verige, posebej kmetij, ki upravljajo z večino naravnih virov in so temelj skladnega poselitvenega vzorca Slovenije. Trendi niso ugodni in tudi zaostajamo pri uresničevanju družbenih ciljev na tem področju. V znanosti in vse bolj tudi pri odločevalcih raste spoznanje o nujnosti korenitejših sprememb prehranskih sistemov, da bodo le-ti sposobni zagotavljati ekonomsko, okoljsko in družbeno trajnost za prebivalstvo in tudi tiste, vključene v prehranske sisteme. V Sloveniji razumemo trajnostno preobrazbo tudi z ohranitvijo in dvigom prehranske suverenosti.*

*Podrobneje o izzivih, trajnosti, prehranskih sistemih in prehranski suverenosti je razloženo v gradivu Izhodišča, ki dopolnjuje ta dokument.

2. Z namenom uveljavitve in iskanja rešitev koncepta prehranske suverenosti in trajnostne preobrazbe je na pobudo predsednice Republike Slovenije Nataše Pirc Musar 10. novembra 2023 potekal Predsedničin forum z naslovom »Trajnostne preobrazbe prehranskih sistemov in doseganje prehranske suverenosti«. Predsednica republike je prehransko suverenost namreč izbrala kot eno od osrednjih tem svojega mandata, država pa na tem področju nujno potrebuje vizijo in smelo, odločno voditeljstvo z jasnimi cilji in izdelanimi ukrepi, kako jih doseči. S forumom je želela poiskati konkretne rešitve, nato pa bi v sodelovanju z Vlado Republike Slovenije, če bo ta prepoznala pomen prehranske suverenosti, sledila njihova implementacija, ki bi pripomogla k okrepitvi prehranske suverenosti v državi.

3. Predsedničin poziv je, da moramo v Sloveniji skupaj »najti način, kako pridelati dovolj kakovostne hrane, da bomo manj odvisni od uvoza in različnih ekonomskih tveganj, predvsem pa, da bomo vse to znali in zmogli doseči tudi v čedalje pogostejših ekstremnih vremenskih razmerah in ob posledicah podnebnih sprememb«. V obdobju več kot 10-mesečnih priprav je zato k vključujočemu sodelovanju povabila predstavnike Vlade Republike Slovenije, skupaj s svojimi sodelavci pa je k aktivnemu sodelovanju na forumu povabila predstavnike vseh treh osrednjih področij naslavljanja izzivov prehranske suverenosti v Sloveniji.

Na forumu so sodelovali dr. Aleš Kuhar (Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani), Borut Florjančič (Zadružna zveza Slovenije), dr. Marina Pintar (Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani), dr. Tatjana Zagorc (Zbornica kmetijskih in živilskih podjetij pri GZS), mag. Boštjan Kozole (Evrosad), Toni Balažič (Panvita), dr. Damijan Denac (Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije), dr. Lučka Kajfež Bogataj (Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani), Roman Žveglič (Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije), Anja Kastelic (Zveza slovenske podeželske mladine), Tomaž Kavčič (kuharski mojster) in dr. Duška Knežević Hočevar (Družbenomedicinski inštitut ZRC SAZU). Povezovala ga je mag. Ladeja Godina Košir (platforma za krožno gospodarstvo CircularChange), svojo zgodbo in izkušnje pa je predstavil Anton Grobelnik, prejemnik naziva inovativni mladi kmet 2023.

Posebni poročevalec foruma je bil dr. Emil Erjavec (Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani), udeležili pa so se ga tudi minister za gospodarstvo, turizem in šport Matjaž Han, državni sekretar na ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano dr. Blaž Germšek, vodja Sektorja za naravne vrednote in zavarovana območja Ministrstva za naravne vire in prostor mag. Suzana Zupanc Hrastar ter predstavnica kabineta ministra za okolje, podnebje in energijo Tina Hočevar.

Foruma se je udeležilo več kot 120 udeležencev z različnih področij in institucij, ki so lahko aktivno sodelovali v organizirani razpravi političnih odločevalcev, predstavnikov vseh štirih vključenih ministrstev, različnih interesnih predstavnikov in predstavnikov znanosti.

Podrobnejši cilji foruma so bili naslednji:

- izpostaviti ključne razvojne teme in potencialne rešitve po vseh treh sklopih trajnosti;
- iskati nove pristope in rešitve za ohranitev in dvig prehranske suverenosti;
- pričeti z razpravo o strateških prioritetah za naslednje programsko obdobje EU in SKP (po letu 2027);
- prispevati k dialogu med različnimi udeleženci prehranske verige in odločevalci o nujnosti sprememb.

V nadaljevanju izpostavljamo ključne poudarke in zaključke foruma, ki so namenjeni nadaljnji razpravi z Vlado Republike Slovenije in ostalimi zainteresiranimi akterji.

Prehranska suverenost in trajnostna preobrazba: koncept in pogoji

1. Razlogi potreb po trajnostni preobrazbi prehranskih sistemov so večplastni in zajemajo vse tri sklope trajnosti: ekonomsko, okoljsko in družbeno trajnost. V Sloveniji zaostajamo v konkurenčnosti in produktivnosti vseh členov agroživilskih verig, ne le kmetijstva. Vzroki so strukturne narave, a tudi v šibki povezanosti členov v verigi in pomanjkljivi kolektivni viziji prehranskih sistemov. Ne glede na posamezne uspešne primere se prehranski sistem ne razvija kot celota in ne zvišuje pomembnejše dodane vrednosti. Večina kmetij nima ugodnega ekonomskega položaja, v težavah je marsikatero živilsko podjetje ali zadruga. Razmere so zaostrene tudi v trgovskem sektorju.

2. V takih razmerah večina proizvajalcev kmetijskih surovin in hrane ne more slediti zahtevam tehnološke revolucije (Kmetijstvo 4.0), je manj odporno na podnebne spremembe in je ogroženo z vidika novih družbenih zahtev do kmetijstva, ki zahtevajo spremembo tehnologij pridelave (z vidika varstva narave in dobrobiti živali). Ob tem imajo uveljavljeni postopki kmetijske pridelave in tudi predelave vpliv na naravo, naravne vire in dobrobit živali. Nova spoznanja in predvsem trendi v prehrani tudi pomembno vplivajo na javno mnenje in odnos dela potrošnikov na kmetijsko pridelavo. Povečuje se razkorak med družbo, ki zahteva resnejše upoštevanje posledic podnebne in biodiverzitetne krize, in kmetijstvom, ki to doživlja kot grožnjo in ne kot nujo po spremembi. Zaradi vseh teh procesov in dejavnikov kmetijski poklic ni cenjen, mladi se ne odločajo zanj, na odročnejših podeželskih območjih prihaja do praznjenja in socialne degradacije.

3. Trajnostna preobrazba prehranskih sistemov zato v Sloveniji ne pomeni le zelenega in digitalnega prehoda, ampak tudi dvig odpornosti členov agroživilske verige in predvsem njihovo večjo produktivnost, povezanost, ekonomsko sodelovanje, ki vključuje tudi teme trajnosti. Zato je potrebna temeljita prenova pridelovalnih procesov, pa tudi predelave in organiziranja celotne verige s skupno vizijo in konceptom, ki ga spremlja tudi korenita prenova kmetijske politike. Vse to je mogoče le ob pogoju inovativnih rešitev, znanja in predvsem dialoga med znanostjo, vsemi udeleženci in vlado.

4. Trajnostna preobrazba je tudi pogoj za večje doseganje prehranske suverenosti. Slovenija je neto uvoznik hrane, kjer je odvisna predvsem od uvoza zelenjave, dela sadja, dela krušnih žit in beljakovinskih rastlin, pri tem pa so glavne izvozne kategorije surovo mleko ter žive živali in meso govedi. Ne glede na to, da je to tudi izraz naravnih in strukturnih danosti slovenskega kmetijstva, na agregatni ravni kmetijska pridelava stagnira, med ključnimi vzroki so podnebna kriza in ekonomske težave.

Tehnološki razvoj, povečanje produktivnosti in dostopnosti virov, boljše panožno in medpanožno sodelovanje, okoljska vzdržnost in socialna vključenost tudi manjših in srednjih kmetij lahko prispeva k ohranitvi in tudi izboljšanju prehranske suverenosti. Slednja bo tudi pomembna zaradi potencialnih geopolitičnih in podnebnih pretresov v prihodnje. Za Slovenijo je strateško, da država ohranja svoje naravne vire in pri tem tudi ekonomsko učinkovito in socialno vzdržno prideluje hrano in zagotavlja prehransko suverenost.

5. Prehransko suverenost pa je potrebno videti tudi z globalne perspektive prehranske varnosti. Pomanjkanje hrane in revščina ogrožata skoraj milijardo prebivalstva na planetu. Vzroki so predvsem vojni in politični pretresi ter zmeraj bolj tudi podnebne spremembe. Slovenija je že deležna posledic teh pretresov in mora biti na spremembe pripravljena, obenem pa tudi prispevati svoj delež k blaženju podnebnih sprememb in političnih konfliktov. Svojo vlogo naj izpostavi kot članica mednarodne skupnosti, ob tem pa tudi krepí razumevanje teh vprašanj v Sloveniji in iskanju rešitev za dvig odpornosti in prispevek k trajnostnemu razvoju v regiji in nerazvitem svetu. Ključni prispevek je lahko predvsem v poudarjanju trajnostnih rešitev za manjša družinska kmetijska gospodarstva, kjer imamo zgodovinsko dobre izkušnje, v prihodnje pa moramo razvijati nove rešitve, če jih tudi sami želimo ohraniti.

6. Prehranska suverenost in trajnostna preobrazba zahtevata delovanje v smeri naslednjih načel in usmeritev:

- uveljavitev znanja kot kreatorja novih tehnoloških, agroekoloških, ekonomskih in organizacijskih rešitev (zato je potrebna prenova izobraževalnih in študijskih programov na vseh ravneh, potrebna so raziskovalna infrastruktura in podpora, novi pristopi pri svetovanju in prenosu znanja),
- krepitev sodelovanja in povezanosti med gospodarskimi člani in ostalimi udeleženci prehranske verige ter strokami kot temeljno načelo delovanja (razvoj skupnih rešitev, ki integrira znanja o kmetijstvu, živilstvu, ekonomiki in ekologiji; gospodarsko sodelovanje na temelju horizontalne in vertikalne organiziranosti, krepitev agroživilskih verig, vključitev trajnosti v oblikovanje blagovnih znamk),
- skupna vizija in jasen koncept delovanja (enotna filozofija trajnostne preobrazbe in prehranske suverenosti; priprava akcijskih načrtov za posamezna vprašanja vizije, del splošnega pristopa do kmetijstva in hrane ter upravljanja naravnih virov),

- kolektivni javni pristop, ki presega ideološke in politične okvirje ter krepitev dialoga (utrditev stalnega dialoga in strateška uskladitev na ravni državnih dokumentov ob podpori političnih strank in deležnikov; oblikovanje skupnih vrednot in kulture ter iskanja skupnih točk na vseh področjih),
- na dejstvih utemeljene, koordinirane in ciljno naravnane javne politike.

7. Tudi doseganje javne politike pogosto naslavlja vprašanja, ki jih zajemata prehranska suverenost in preobrazba. Prioritete in cilji sodobne kmetijske politike izpostavljajo ta vprašanja, tudi mehanizmi delovanja jih poskušajo dosegati, vendar je dejanski domet delovanja šibek. Ukrepi kmetijske politike so predvsem sektorski, dohodkovno naravnani, večina sredstev se razdeli na površino, s šibkimi okoljskimi in socialnimi učinki. Pomanjkanje premišljenosti, dobrega dizajniranja in ciljnosti ukrepov je rezultat kadrovskih deficitov, šibke koordinacije aktivnosti in prekomerne interesne naravnosti pri oblikovanju politik. V prihodnje kaže izboljšati uresničevanje ciljev in učinkovitost kmetijske politike z naslednjimi usmeritvami:

- oblikovanje jasnih prioritetev po vseh sklopih trajnosti in izbira najbolj primernih ukrepov za doseganje ciljev,
- več ciljnosti in boljšega načrtovanja ukrepov, preveritev ukrepov na terenu, spremljanje in vrednotenje politike na višji ravni,
- enotnost in skladnost javnih politik za doseganje ciljev (opustitev sektorskega pristopa in zagotovitev koordinacije politik in integrativnega pristopa),
- zagotovitev zadostnega obsega sredstev v skladu z ambicioznimi cilji prehranske suverenosti in trajnostne preobrazbe,
- izgraditev in uporaba podatkov in orodij v podporo odločanju (na dejstvih utemeljena politika).

Rešitve na poti preobrazbe in prehranske suverenosti

V nadaljevanju na kratko predstavljamo predloge in razmišljanja, izpostavljena na forumu, ki kažejo na širino in kompleksnost teme. Izpostavljena so bila tista vprašanja, ki pomenijo novo razumevanje in iskanje novih poudarkov in rešitev.

Ekonomska trajnost

1. Ključno vprašanje trajnostne preobrazbe prehranskih sistemov je večja integracija in graditev močnih agroživilskih verig, ki bodo sposobne zagotavljati višjo dodano vrednost za vse člene verige. Oblikovane bodo na ekonomskih načelih, a na pravični osnovi in s spoštovanjem pogodbenih odnosov ter učinkovitim upravljanjem in trajnostnim pristopom.
2. Gradnjo verig je treba pričeti z analizo agroživilskih verig, odkrivanjem vrzeli in opredelitvijo aktivnosti za izboljšanje stanj in javne naložbe.

Pri tem je treba opredeliti in izvajati nov način upravljanja z izdatnejšo vlogo združništva ter panožnega in medpanožnega organiziranja ob uporabi vseh prednosti, ki jih ponujajo digitalizacija in nove družbene preference.

Izpostaviti je treba ključne proizvode in graditi na sistemu šampionov. Tudi trgovina se mora aktivno vključiti v prehranske sisteme – tudi kot nosilec na nekaterih področjih in promotor prehranske suverenosti in trajnostne preobrazbe do potrošnika.

3. Ob gradnji konkurenčnih agroživilskih verig je treba posebno pozornost posvetiti tudi integraciji manjših in srednjih kmetij v agroživilske verige. Obenem pa je treba še naprej razvijati tudi lokalne oskrbne verige, ki naj svoje možnosti najdejo tudi pri oskrbi gastronomije, lokalnih tržnic in javnih zavodov. Tudi ti deli prehranskih verig so pomembni za enotno nacionalno podobo in zgodbo o slovenski hrani ter lahko gradijo na inovativnih rešitvah trajnosti.

4. Slovenija potrebuje nadaljnje premike pri financiranju dolgoročnih in večjih naložb s strani finančnih ustanov in javnih politik za trajnostno preobrazbo. Le večje naložbe bodo prinesle premike pri prehranski suverenosti. Zato je treba tudi povečati učinkovitost državnih organov in prilagoditi postopke in procesna pravila za pridobitev potrebnih dovoljenj.

5. Nadaljevati je treba s podporami kmetijske politike naložbam v kmetijska gospodarstva. Pri tem naj bodo podpore deležne večja in manjša kmetijska gospodarstva. Pogoji za podporo naj bo vključitev v agroživilske verige (večje in lokalne) in/ali podjetniške rešitve na samih gospodarstvih v kmetijstvo in druge dejavnosti, ki omogočajo ohranitev delovnih mest in dodano vrednost.

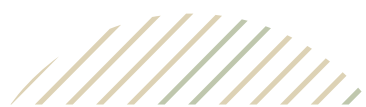

6. Potrebne so okrepljene investicije v rastlinsko pridelavo, med drugimi tudi v manjše in večje rastlinjake in sodobne trajne nasade. Nujni so odločnejši korake v podporo namakanja in se lotiti tudi večjih infrastrukturnih postopkov. Pri tem je treba zagotoviti hitrejše in enostavnejše načine pridobivanja dovoljenj.

7. Treba je okrepiti trženje in promocijo slovenske hrane. Pri tem moramo izhajati iz objektivnih dejstev, ki bodo prepričala domačega in tujega potrošnika. Treba je graditi Slovenijo kot vrhunsko prehransko in gastronomsko destinacijo in v to vključiti celoten okvir prehranskih sistemov.

8. Ob uveljavitvi znanja je potrebno tudi verodostojno, odprto delovanje in komunikacija med ekonomskimi subjekti in udeleženci v agroživilski verigi. Celoten prehranski sistem in pripadajoče institucije beležijo znatne potrebe po usposobljenih kadrih. Krepitev znanja in kadrovskih kompetenc na vseh tehniških in družboslovnih področjih je pomemben izziv ekonomske trajnosti, ki jo kaže posebej nasloviti.

Okoljska trajnost

1. Boj proti podnebnim spremembam, varstvo voda, tal, varstvo narave in biotske pestrosti ter dobrobit živali v povezavi s kmetijstvom so pomembna družbena vprašanja, tudi v Sloveniji. Kmetijstvo najdemo na obeh straneh, tako s pozitivnimi in negativnimi učinki. Percepcija stanja pri kmetijcih je pogosto različna od predstavnikov družbenih skupin, ki se ukvarjajo s temi vprašanji. To vzbuja konflikt na obeh straneh. Edini odgovor je v iskanju znanstvenih dejstev o vplivu kmetijstva na družbeno vse bolj relevantne kategorije. Težave namreč niso le na strani kmetijstva, tudi nasprotniki uveljavljenih pristopov v kmetijstvu lahko svoja stališča opredeljujejo na podlagi občutkov in navideznih resnic.
2. Javne politike niso preveč uspešne pri reševanju okoljskih vprašanj in ne zadržujejo negativnih trendov, to posebej velja za vprašanja podnebne in naravovarstvene politike. Kmetijska politika zaostaja pri bolj poglobljeni integraciji vprašanj okoljske trajnosti, čeprav je predmet številnih intervencij in obsežnega paketa denarja. Kmetje dojemajo zahteve okoljske trajnosti kot pritisk, ki jim onemogoča normalno kmetovanje in obstoj, pri tem pa vlada precejšnje nezaupanje obeh strani in tudi poznavanje realnih izhodišč in vprašanj.
3. Temeljni izziv je oblikovanje vrednostnega sistema, ki bo tudi pri kmetijcih (ne le kmetih) dvignil razumevanje in pripomogel k razvoju in uveljavitvi nujnih sprememb kmetovanja. Treba je razviti posluh za ta družbena vprašanja pri kmetijcih. Pri tem je osrednjega pomena vnašanje novih vsebin in multidisciplinarni pristop v izobraževalnem sistemu, oblikovanju raziskovalnih vsebin in posebej delu s kmeti pri prenosu znanja in oblikovanju rešitev. Pogoj za to je tudi krepitev poznavanja dejstev o kmetijstvu tudi na strani tistih, ki so nosilci novih družbenih vsebin, kjer je pomembna tudi krepitev znanja in povezovanja različnih institucij in strokovnih disciplin.

4. Za spremembo družbenih vrednot je treba oblikovati ciljne strategije in ukrepe, kar se mora vključiti tudi programe, delovanje in institucionalno organiziranost pri ključnih javnih službah v kmetijstvu. Okoljska trajnost mora dopolnjevati študijske programe in prenos znanja v kmetijstvu, potrebna so dodatna usposabljanja in neposredni dialog s kmeti in njihovimi organizacijami. Potreben je tudi razvoj novih praktičnih vsebin in prenos znanja do kmetov.

5. Potrebna sta razmislek in razvoj novih tehnologij, ki bodo sledile družbenim zahtevam. Te teme je treba tudi strateško podpirati, ob tem pa ne zanemariti vprašanj odpornosti in ekonomskih perspektiv kmetov. Prilagojene rešitve za slovensko kmetijstvo so šele v nastajanju in treba je okrepiti razvoj in prenos tehnologij, ki bodo prispevale k trajnostni (okoljski) preobrazbi. Po mnenju poznavalcev Slovenija na tem področju zaostaja za razvitejšimi državami Zahodne in Severne Evrope.

6. Posebno pozornost moramo nameniti ekološkemu kmetijstvu, uveljavitvi naravovarstvenih praks v kmetijstvu ter tehnologij blaženja in prilagajanja podnebnim spremembam. Potrebne so ciljne podpore in akcijski načrti, ki bodo podprli nekatere pozitivne trende (npr. na področju ekološkega kmetijstva in prilagajanja podnebnim spremembam), a šli tudi pogumneje proti doseganju zastavljenih ciljev. Kompletan niz ukrepov kmetijske politike z naravo je treba pregledati in razmisliti o izboljšavah in večji ciljni naravnosti.

Družbena trajnost

1. Ljudje so ključ sprememb in uveljavitve trajnostne preobrazbe. Zato je potrebna vključenost vseh družbenih skupin na podeželju. Posebno vprašanje je vprašanje mladih na podeželju, posebej mladih prevzemnikov kmetij. Treba je nadaljevati z dobro uveljavljeno prakso ukrepov podpore za mlade prevzemnike, a večina mladih ne vidi perspektive pri kmetovanju. Problem je tudi ugled poklica, ki je načet z družbeno razpravo o negativnih učinkih kmetovanja. Promocijo poklica lahko okrepi tudi vrednotenje etičnih vprašanj kmetovanja in priprava etičnega kodeksa.

2. Kmet živi pod posebnimi ekonomskimi in socialnimi pritiski, ki vplivajo tudi na njegovo zdravje. Socialni in zdravstveni vidiki so pomembni za odpornost in prihodnji razvoj slovenskih kmetij. Tradicionalni odnosi v kmečkih gospodinjstvih se spreminjajo, prihaja do vse bolj zapletenih odnosov in stanj, ki zahtevajo dodatno obravnavo in pomoč javnih služb. Posebno je vprašanje kmečkih žena, pomemben delež nima enakih socialnih pravic ali enakopravnega ekonomskega statusa.

3. Podeželje kaže različne obraze, treba se je bolj posvetiti odročnim območjem, kjer kakovost življenja pada in so pod posebnimi demografskimi pritiski. Vitalnost podeželja ni odvisna le od kmetijstva, ampak tudi od razpoložljivih delovnih mest in javnih storitev za podeželsko prebivalstvo. To ne more biti le domena kmetijske politike, ki sicer obravnava ta vprašanja, ampak je vprašanje celovite vizije in skupnega pristopa vseh javnih politik, ki urejajo različna vprašanja podeželja.

4. Pridelovalec hrane mora biti motiviran pridelati zdravo hrano in jo v prodajo ponuditi prvenstveno lokalnemu uporabniku, končni uporabnik mora do pridelovalca hrane čutiti odgovornost, spoštovanje in zaupanje. K ciljem prehranske suverenosti lahko ključno pripomore zaveza sodelovanja med prebivalstvom in pridelovalci hrane. Zavedanje o kakovosti hrane domačega porekla in njenega vpliva na slovensko kulinariko je treba ohraniti in graditi naprej kot prednost in priložnost razvoja kmetijstva in živilstva.

Predlog nadaljnjih aktivnosti

Forum je prvi v Sloveniji na celovit način in z vključujočim pristopom povezal vse skupine, ki jih zadeva prehranska varnost in trajnostna preobrazba. Na skupnem strateškem dogodku in razpravi je sodelovala večina resorjev, ki jih vprašanja zadevajo, skupaj s predstavniki gospodarstva, interesnih organizacij in znanosti. Utrjeni so bili novi pojmi in celovit sistemski pristop k trajnosti in uresničevanju prehranske varnosti. Predstavljeni so bili novi poudarki in nekaj rešitev, ki izhajajo predvsem iz poskusa širšega pogleda in multidisciplinarnega pristopa.

Koncept in rešitve foruma so poskus začetka oblikovanja novih pogledov, prioritet in iskanja rešitev. Na osnovi tega je pripravljeno gradivo, ki lahko služi nadaljnjim korakom pri uveljavitvi konceptov prehranske varnosti in trajnostne preobrazbe. Gradivo bo posredovano Vladi Republike Slovenije. Je lahko prvi korak za pripravo novega strateškega načrta Skupne kmetijske politike, ki se bo uveljavila po letu 2027, uporabi se ga lahko v razpravi z vsemi udeleženci prehranske verige in za korekcije sedanjega načrta. Predsednica Republike Slovenije upa in si bo prizadevala, da bodo ideje, zasejane z dogodkom in njegovimi zaključki, vzklike v smeri nove vizije za delovanje gospodarstva, zainteresiranih javnosti, udeležencev prehranske verige, raziskovalne sfere in predvsem javnih politik z obravnavanega področja.

Pripravili smo tudi posebni prilogi, ki dopolnjujeta ta dokument, in sicer o potrebnosti investicij v rastlinjake in ukrepih za izboljšanje stanja namakanja v Sloveniji.

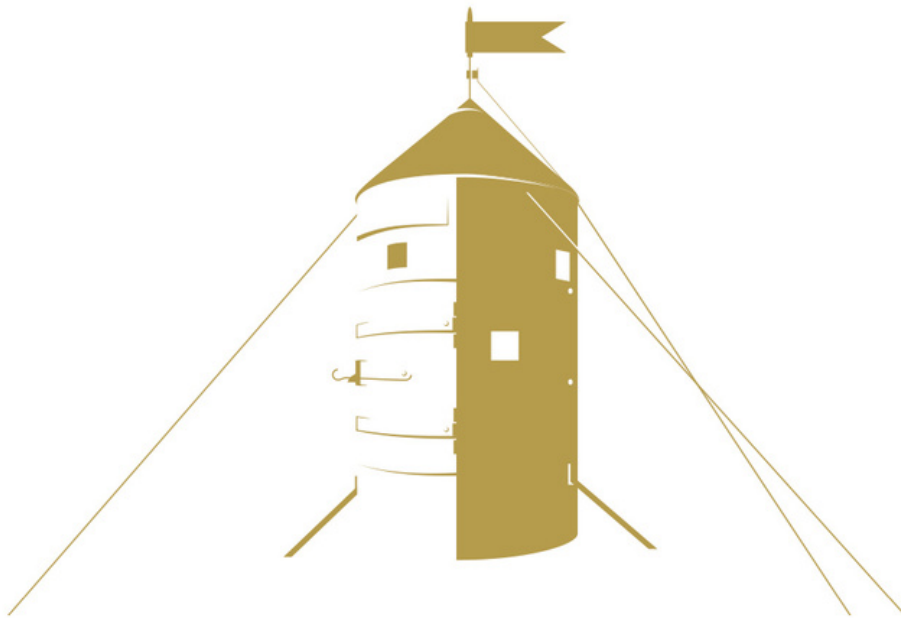
dr. Nataša Pirc Musar s sodelavci urada,
dr. Emil Erjavec, mag. Ladeja Godina Košir

Ljubljana, marec 2024

Predsednica Republike Slovenije

NATAŠA PIRC MUSAR

PREDSEDNIČIN FORUM